

ندا آقاسلطان؛ نماد مقاومتی که از حافظه تاریخی جهان‌نیان محو نخواهد شد

وحید پوراستاد

دوشنبه ۳۰ خرداد ۱۳۹۰ - ۲۰ ژوئن ۲۰۱۱
۳۰ خرداد ماه، سالگرد کشته شدن ندا آقاسلطان از معترضان حوادث پس از انتخابات سال ۸۸ است که به یکی از نمادهای جنبش اعتراضی مردم ایران تبدیل شد. ندا در روز ۳۰ خرداد سال ۸۸ توسط فردی ناشناس کشته شد و تا به امروز قاتل یا قاتلان او از سوی جمهوری اسلامی بازداشت نشده‌اند.

در سالگرد قتل ندا، مهرداد درویش‌پور، جامعه‌شناس ساکن سوئد، به پرسش‌های رادیو فردا پاسخ داده است.

آقای درویش‌پور، چرا ندا آقا سلطان، در ایران و دنیا، به یکی از مهم‌ترین نمادهای جنبش سبز تبدیل شد؟

خانم ندا آقاسلطان در واقع از سه منظر روح اعتراض در جامعه ایرانی را نمایندگی می‌کردند. از یک سو به عنوان یک «زن» که بیشترین مظهر ستم‌دیدگی در جمهوری اسلامی بودند به عنوان یک نماد مقاومت شناخته شد.

دوم اینکه ایشان یک چهره جوان بودند و به عنوان یک «زن جوان» دو ویژگی را نمایندگی می‌کردند، اعتراض نسل جوان و در عین حال نیز اعتراض زنان بر علیه حکومت سرکوب و استبداد در ایران. سوم اینکه آنچه در این روزها اتفاق افتاد نشان‌دهنده خیزش مردم برای احیای حقوق شهروندی و آزادیخواهی و مدرنیته بود.

در خانم ندا آقاسلطان هر سه ویژگی را یکجا دیدیم. ایشان زن بودند، جوان بودند و همچنین به نوعی مظهر مدرنیته در جامعه ایران به شمار می‌رفتند.

نکته‌ای که در نمادینه کردن خانم ندا آقاسلطان نقش مهمی را بازی کرد، به تصویر کشیدن لحظه جان دادن او و نمایش آن بود که باعث شد جهان این خشونت بی‌رحمانه را ببیند و به نوعی تحت تأثیر آن قرار بگیرد.

مضافاً اینکه ما شاهدیم که بدون اینکه خشونت از سوی ایشان رخ دهد، به عنوان یک معترض عادی، بی‌صدا، بی‌ندا و به وحشیانه‌ترین شکلی مورد تیراندازی و قتل قرار می‌گیرد.

طبیعتاً نوع این خشونت بی‌رحمانه در برابر رفتار کاملاً مسالمت‌آمیز یک تظاهرکننده، این تضاد را در مقابله مسالمت و خشونت به اوج خود می‌رساند و من فکر می‌کنم این مسئله هم در نمادینه کردن نقش خانم ندا آقاسلطان بسیاری کلیدی بوده است.

چرا جمهوری اسلامی به جای فیلم ساختن در مورد کشته شدن خانم ندا آقاسلطان، به دنبال بازداشت و محاکمه عامل قتل او نمرود و بیشتر در پی آن است که جامعه را مجاب کند که قتل این خانم توسط عوامل حکومت صورت نگرفته است؟

اولاً هر نوع تلاش برای دسترسی به مجرمان و روشن شدن پرونده آنان، رد پای جمهوری اسلامی را در این زمینه به عریانی نشان خواهد داد. بنابراین این حکومت مایل نیست که به هیچ وجهی دست خودش در این قتل نمایان شود.

ثانیاً برای جمهوری اسلامی بسیار مهم است که در این خشونت نمادینی که صورت گرفته است که به هیچ وجه و با هیچ معیار و استانداردی در جهان امروز قابل توجیه نیست، تلاش می‌کند این مسئله را برای تبرئه چهره خودش به یک امر اتفاقی و یا ناشی از عملکرد مخالفان نسبت دهد.

به گمان من اینکه این قتل به نمادینه‌ترین شکل ممکن خشونت یک دولت بر علیه شهروندان را به نمایش می‌گذارد، موجب سلب مشروعیت از حکومت می‌شود. بنابراین برای حکومت مهم است که خودش را از این قتل مبرا کرده و یا حتی آن را به گردن مخالفان بیاندازد.

آقای درویش‌پور، ندا آقاسلطان به عنوان نماد جنبش اعتراضی مردم تا چه زمانی قادر است به عنوان یک نماد، زنده باقی بماند و به مرور زمان از حافظه مردم زدوده نشود؟

با توجه به تمام عواملی که برشمردم من تقریباً محال می‌دانم که ایشان از حافظه تاریخی جامعه پاک شود. شما نگاه کنید که قتل چه‌گوآرا مستقل از اینکه ما چگونه نگاهی به مبارزات چریکی داریم، در حافظه تاریخی یک جهان نقش بسته است. نگاه کنید به محاکمه خسرو گل‌سرخ که در حافظه تاریخی این جامعه نقش بسته است.

قدرت بلامنازع سرکوب در برابر طرف مقابل که فاقد هر نوع قدرت برابر در این رویارویی است و مظلوم واقع می‌شود، این مظلومیت را به نمادهای تاریخی مبدل می‌کند.

همان طور که بابتی ساندز هرگز از حافظه تاریخی جهان حذف نشده است، به گمان من خانم ندا آقاسلطان نه فقط از حافظه تاریخی ملت ایران بلکه از حافظه تاریخی جهانیان، به عنوان مهم‌ترین نماد قربانی شدن یک نماد مبارزه مسالمت‌آمیز در برابر خشونت وحشیانه هرگز از خاطره جمعی حذف نخواهد شد.